

ЯК МЫ З ПАЦУКОМ ВАРАЖЬЛІ

«Звезда» спытала сімвал года, што нас чакае ў 2020-м. Адказ вас здзівіць

У канцы года многія не толькі падводзяць вынікі таго, што здарылася ці было зроблена за папярэднія 365 дзён, але і спрабуюць з дапамогай экспертаў здагадацца, якія перамены, лагічныя наступствы і сучасныя неспадзяванкі чакаюць нас у блізкай будучыні. «Звезда» сёлета вырашыла таксама далучыцца да пераднавагодняй традыцыі, а на дапамогу паклікаць не каго-небудзь, а найгалоўнейшага эксперта па 2020 годзе — пацука!

Пакуты выбару

Кандыдатаў на гэту пачэсную місію, скажам шчыра, было з каго выбраць. Напрыклад, жывы сімвал наступнага года афіцыйна абралі ў Гродне — цёмнашэрую, пароды рэкс, вельмі дружалюбную да людзей пацучыху Гаечку. У Віцебскім заалягічным парку сярод грызуноў ёсць пацукі, шыншыла ды сурок, у Магілёўскім заазаапарку, што ў Буйнічах, з усяго атраду толькі вавёрка, ды і у Белаавежскай пушчы лясны заапарк — гэта дэманстрацыйныя вальеры з дзікімі жывёламі і птушкамі, тут патрэбнай нам зубатай драбязы няма. Затое ў сталічным заапарку, які, дарэчы, сёлета адзначае 35-годдзе, атрад грызуноў прадстаўлены некалькімі тысячамі жывёлін: ад маленечкага афрыканскага мастоміса — «шматсаскавай мышы», якая насамрэч ўяўляе сабой нешта сярэдняе паміж дзікай мышшу і пацуком, да самага буйнога прадстаўніка атрада — вадасвінкі капібары, якая дасягае метра і больш у даўжыню і можа важаць звыш 60 кілаграмаў. Таму вагаліся мы нядоўга і звярнуліся па дапамогу менавіта ў сталічны заапарк. «Паваражыць на будучыню з пацуком? А чаму б не! Прыходзьце, канешне», — пагадзіліся супрацоўнікі.

«Што б такое прыдумаць, каб было і цікава, і актуальна для многіх беларусаў — не загадваць жа абстрактнае шчасце і здароўе на ўсіх гуртам?» — раіліся мы з калегамі. Кожны прапаноўвае нешта сваё: «Папрасіце, каб візы адмянілі!» — Каб мы «Еўрабачанне» выйгралі! Не, лепш «Оскар!» — Які «Оскар», вы што, тут бы ў спорце сваіх пазіцый не страціць. — Пра дабрабыт не забудзьцеся. — І пра культурна-гістарычны каштоўнасці, ну не хлебам жа адзінім...» Пасля доўгіх спрэчак запісваем жаданні — атрымліваецца дзевяць

— Пацукі — як людзі, вельмі розныя, — паказвае нам заатэхнік свая вялізную пісклявую, хвастатую і кіпцюрастую гаспадарку: мышэй, пацукоў, шыншыл, дэкартатывных трусаў, нават сям'ю дзікабразаў, у якіх у лістападзе з'явілася папаўненне. — Бываюць тыя, каму галоўная радасць — як след паесці, бываюць пацукі-інтэлектуалы. Цікавая дэталь, якую заўважылі даследчыкі ў лабараторыях: пацукі, схільныя да алкагалізму, лепш навучаюцца... У мяне ў дзяцінстве, дарэчы, паколькі бацькі не дазвалялі трымаць сабаку, быў белы пацук Кентаўрык (напэўна, у сярэдзіне 70-х гадоў мінулага стагоддзя я была ці не першым «па-

вочкі. Такіх пацукоў мы разводзілі вельмі доўга: прывозілі з Маскоўскага заапарка і скрыжоўвалі са сваімі шэрымі «пасюкамі», цяпер іх у нас вельмі многа».

— Хто яшчэ з вашых падапечных можа прэтэндаваць на званне жывога сімвала года — можа, пака, (гэты грызун з джунгляў, які ўмее «рыкаць» і падобны на гіганцкага плямістага пацука, жыве ў сталічным заапарку з 2015 года. — Аўт.) — Цікавімся мы, рыхтуючы для Вені «замануху» — абгорнутыя паперкамі з прадказаннямі кавалачкі хлебцаў.

— Не, гэты экзатычны грызун, ад пацука вельмі далёкі. Грызуны — самы шматлікі атрад млекакормячых, але з

перамагчы гэту навалу. Гадоў дзевяць таму яны «жылі» літаральна ва ўсіх вальерах, з'ядалі трусаў, бывала, птушанят з гнёздаў здымалі... Але паступова з дапамогай дэратызатараў мы справіліся: і з экзатарыума, і з тэрыторыі заапарка іх вынішчылі, хоць у Чыжоўцы шмат дзе пацукі бегаюць.

— Ці праўда, што ў пацукоў няма парод?

— Мой муж раней таксама казаў: «Яны ўсе ў цябе хамякі, толькі рознага памеру!» — смяецца Ірына Раманаўна. — Чаму ж, пароды ў пацукоў ёсць, проста парода прадугледжвае селекцыю, мэтанакіраванае развядзенне і падтрыманне набору пэўных прыкмет, стандартаў. У нас, напрыклад, ёсць пароды рэкс (у іх кучаравая поўсць. — Аўт.), сфінксы (амаль ці цалкам без поўсці, «голыя». — Аўт.), дамба (вылучаюцца нізкапасадымі і круглымі вялікімі вушкамі. — Аўт.), вілкісы з мяккай поўсцю, ёсць сіямская афарбоўка, карычневая і рудая, нядаўна прывезлі турэцкіх — белых з чорнымі вачыма, перыядычна «праскокваюць» нават бясплодныя — гэта, трэба сказаць, вялікая рэдкасць. Рэч у тым, што кожны ген, які адказвае за той ці іншы ўчастак і нават хваробу, цягне за сабой пэўную афарбоўку — «капюшон», «маску», плямкі, белы жывот і лапкі і г. д. Калі атрымліваецца цікавы вынік, яго пачынаюць замацоўваць — яшчэ ў савецкі час у нас прыжыліся «каўніровыя» пацукі, рудыя, блакітныя, беламордыя, апошнім часам мы прывозілі дамбы і сфінксаў, а тут ужо, паколькі ёсць вялізны матэрыял, мы

самы пачалі іх разводзіць. Самыя «пяшчотныя» — сфінксы, якія найчасцей хварэюць, асабліва на вочы, бо не абароненыя поўсцю.

Кіно з адкрытым фіналам

— Венечка, ідзі да нас! — спрабуем мы прыцягнуць увагу пацука, крыху пашаргатаўшы паперкамі. Аднак Веніаміну цікава літаральна ўсё навокал: стол, «звездойскія» календары (праўда, ніякаму канкрэтнаму месяцу правага ён не аддае, наразе колы па ўсёй паверхні), рукі заатэхніка, таму выбіраць штосьці адно ён не жадае, толькі насцярожана абнювае. Адна паперка ўсё ж прыцягвае ўвагу пацука — Веня чапляе прадказанне хвастом і сам здзіўлена аглядаецца: што тут у вас? Навыперадкі разгортваем яе...

Пустая! Гэта адзіная пустая паперка з усіх, якую сярод магчымых прыемнасцяў мы пакінулі на ўсякі выпадак... Веня, ты нам нагадаў невядомасць?!

— Мабыць, ён ацаніў фантастычнасць нашых пажаданняў, — расчаравана кажа фатограф.

— Маладзец, — смяюцца супрацоўніцы заапарка, — зняў з сябе адказнасць! І правільна зрабіў: ён жа такі маленькі, а ўбачыць будучыню для мільёнаў людзей — вялікая і цяжкая справа.

...У рэшце рэшт прыходзім да высновы, што белая паперка, якую выбраў Веніамін, — гэта зусім нават няблага. Бо кожны можа ўбачыць у гэтым выбары нешта для сябе: шанец пачаць з чыстага аркуша, «абнуліцца» і перапісаць сваю гісторыю нанова, адкрыць новыя шляхі, знайсці нешта схаваанае, прыняць важнае рашэнне, ачысціцца ад непатрэбнага... А паводле Таро, напрыклад, пустая карта можа абзначыць як лёс, божую волю, так і адсутнасць канкрэтыкі, а яшчэ інфармацыю, якую чалавеку ведаць зара, бо ён не гатовы адчуць і прыняць (гаворка не толькі пра непрыемнасці, але і пра нечаканую радасць). Словам, чысты аркуш — тая бязмежная прастора, сэнс і значэнне якой прыдумваем мы самі — і, кажуць, калі як след у яго паверыць, гэта спрацоўвае. Праверым у 2020-м?

Вікторыя ЦЕЛЯШУК. Фота Таццяны ТКАЧОВАЙ.

Выказваем падзяку асветніцкаму адрэзку Мінскага заапарка за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялу.

Р. С. Пазнаёміцца бліжэй з сімваламі года, а таксама даведацца, якія пажадання на наступны год мы загадалі, можна на сайце www.zviazda.by.

паперак. «Але ж наступны год высакосны, ад яго многія чакаюць узрушэнняў, а іх прадказваць нека ж хочацца, — нагадвае фатограф. — Можа, пакінем адну паперчыну пустой — на ўсякі выпадак?» Так і робім.

Грызуць усё

Нашым дарадцам і экскурсаводам па падземных лабірынтах стала галоўны заатэхнік групы віварыя і экзатычных грызуноў Ірына ОРЛІС. Яна працуе ў заапарку з моманту яго заснавання і ведае яго як свае пяць пальцаў. «Наш віварый лічыцца адным з найлепшых у СНД, — не без гонару заўважае Ірына Раманаўна, — хоць, безумоўна, даглядаць яго складана: каля 3000 грызуноў трэба штодня накарміць і аглядаць, правярыць, як справы ў «раздільні» і «дзіцячым садку». Але асноўная задача супрацоўнікаў віварыя, як бы гэта ні шакаравала асабліва чуліваю аўдыторыю, — забяспечыць корм іншым насельнікам заапарка, у прыватнасці драпежным жывёлам і птушкам, якія ў прыродных умовах харчуюцца менавіта мышамі ды пацукамі. Таму адбываецца пастаянны кругаварот лабараторных мышэй і пацукоў: штотомсяць 1,5-2 тысячы з іх ідзе на корм, але столькі ж нараджаецца, бо пацукі — адны з самых пладавітых грызуноў.

цучатнікам» у Мінску). Пацук пражыў у мяне пяць гадоў, любіў сядзець на плячы, калі мы гулялі па горадзе, і... чыста выпадкова вывучыў каманду «Фас!». Я ж тады не ведала, як балюча кусаецца пацук, — і дзеля забавы казалася на кагосьці з дамашніх: «Кентаўрык, фас!» — ён ціхенька падкрадваўся, кусаў і адразу кідаўся назад, мне на плячо — так працягвалася, пакуль нас строга не папярэдзілі, што наступны раз будзе апошні. Адночы я паехала ў турыстычную паездку на тыдзень, ён, мабыць, вельмі засумаваў і пачаў кусаць ужо ўсіх без разбору, акрамя мяне...

Следам знаёмімся з Венем, ён жа Веніамін — шасцімесячны беламорды пацук. «Яго выбралі для заняткаў у юнацкім гуртку, таму што, калі разглядалі ўсіх, Венечка сам падышоў і палез на рукі — выклікаўся добраахвотнікам. Праўда, ён не зусім чыстай пароды — у ідэале цёмны «капюшон» на пысе павінен заходзіць за вочы. Наогул нараджаюцца беламордыя спачатку цёмнымі, часцей за ўсё блакітнага колеру, — расказвае Ірына Раманаўна, пачэсваючы за вухам разамлелага героя, — але з узростам поўсць сівец, і паступова пацук становіцца практычна белы, толькі пара чорных валаскоў і чорныя

мышыных у нас жыве не так шмат. Магчыма, падышоў бы яшчэ мяккашэрсны афрыканскі мастоміс, ну і розныя віды дэкартывных пацукоў. А вось звычайных, дамавых шэрых пацукоў вы ў нас не ўбачыце. Хоць і цяжка было

ЦІ ВЕДАЛІ ВЫ, ШТО...

• пацукі разумнейшыя за сабак і, з аднаго боку, добра паддаюцца дрэсіроўцы, а з другога, самі пралічваюць паводзіны чалавека і прадугледжваюць яго дзеянні, таму пацукоў цяжка аддзіць ад дома;

• зубы пацукоў настолькі вострыя, а сківіцы моцныя, што яны могуць прагрызці нават жалеза і бетон! А яшчэ многія з іх любяць слабыя токі і таму каштуюць на зуб тэлефонны провад;

• пацукі таксама, як і людзі, бачаць сны;

• пацукі ўсяедныя, але аснову іх корму складае зерне, да якога трэба дадаваць кашы, мяса, агародніну. Солі ж і цукру, гэтаксама як вострых і тлустых страў, жывёлам даваць катэгарычна не трэба;

• пацук можа пралезці ў самую маленькую адтуліну, куды толькі пройдзе яго галава;

• калі пацук мые лапкамі пысу — гэта значыць, ён задумаўся альбо знаходзіцца ў разгубленасці, і актыўных дзеянняў ад яго чакаць не варта.